

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РСО-АЛАНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 47

ОБСУЖДЕНО

На заседании Педагогического совета
Протокол № 1 от 31.08.2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Приказом директора ГБОУ
СОШ № 47 С.В. Рубаевой
№ 40 от 31.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«РОДНАЯ (ОСЕТИНСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА»
для 11 класса среднего общего образования
на 2023-2024 учебный год

Владикавказ - 2023

Æмбарынгөнөн фыстаг ирон литературæйы программæ 11 къласен.

Адæмы монон царды кæддæриддæр стыр ахадындынад уыдис фольклор æмæ аив литературæйен. Уыдоны нывфтыд æрцыд сæ цард, сæ историйы ахсджиагдæр цаутæ, сæ зонадон фæлтæрддынад. Уыдоны ис зонды суадон, ныхасы фидауц æмæ бæрзонд идеятæ. Дзырдаивадæн йæ нысаниуæг фæуæлдæр ис нæ рæстæджы. Уый рæзгæ фæлтæры хъомыл кæны гуманизм æмæ граждайнаг идеалтыл, фидар кæны адæмы удварн, уымсæй рæзынц монон æмæ культурон традицитæ. Уымæ гæсгæ, скъолайы куысты ахъазгадæр у литературæ ахуыр кæнын. Сусæггаг нæу, абоны ахуырдаутæ арæх нал кæсынц литературон уацмыстæ, зынтæй æмбарынц текстты анализ, сæ логикон хъуыдыкæнынад фæлæмæгъдæр, удварны хъомыладмæ нал ис фаг цæстæнгас.

Стыр нысаниуæг ис аивадон литературæйы фæрцы удварны хъомылады фарстатыл кусынæн, абоны рæстагæн аргъ кæнын зонынæн; æгъдау, кад, намыс, патриотизм æмæ граждайнаг хæстæ цы сты, уый зонынæн; гуманон дунембарынад æмæ национ химбарынадæй хайджын кæнынæн; литературон уацмысы эстетикон æнкъарæнтæ æмбарынæн; ирон адæмы национ культурæйы сæйраг миниуджытæ литературон текстты агурынæн; ирон литературæйы нысаниуæг æмбарынæн, йæ бастдынад æндæр адæмты литературæтимæ, культурæтимæ иртасынæн.

Мадæлон литературæ нымад у федералон, æнæмæнгхъæугæ предметыл, ног ахуырадон стандартты йын ис сæрмагонд бынат.

Предметæй хæрзхæд ахуыр райсыны мидис, принциптæ, бацауæнтæм алыварсыгæй каст цæуы æмæ программæ арæзт у ахæм **нормативон документты**:

- Уæрæсейы Федерацийы закон «Ахуырады тыххæй»-йы;
- Ног ахуырадон стандартты;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проектты;
- Ирон национ ахуырады концепцийы ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»-йы;
 - Республикон программæ «Ирон æвзаджы æмæ литературæйы программæ 1- 11 къластæн»; **Программæйы автортæ**: Джыккайты Щамиль, Хъантемыраты Римсæ, Мамиаты Изетсæ, Гуæздæрты Азæ. Дзæуджыхъæу, 2005аз. Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстон – Аланийы Иумсæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрæд.
- Ирон литературæ. Хрестоматии. 10 кълас. Габысаты Азæ. Дзæуджыхъæу, 2012

Афæдзмæ – 68 сахаты. Къуыри – 2 сахаты.

Ирон литературæ ахуыр кæныны нысантæ:

- литературæйы фæрцы скъоладзауты иумæйаг культурæ рæзын кæнын;
- литературæйы æмбарынад бацамонын;
- литературон уацмысыл æнцой кæнгæйæ, цардæн аргъ кæнын, цард æнкъарын;
- ахуырдаутæм рæзын кæнын чиныгкæсæджы культурæ;
- ныхасы арæхстдзинæдтæ райрæзын кæнын æмæ а.д.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ хъуамæ арæзт уой ахæм уагыл.

Мадæлон литературæ:

1) чингуытæ кæсын æмæ литературæ ахуыр кæныны ахадындынад адæймаджы миддунейы рæзтæн цы пайда сты, уый бамбарын; чингуытæ кæсыныл фæцалх кæнын,

2) литературæ адæмы национ-культурон хæзна кæй у, адæмы цард хуыздæр бамбарыны фæрæз кæй у, уый æнкъарын;

3) мадæлон æвзагыл фыст хуыздæр уацмыстæ ахуыр кæныны фæрцы банкъарын кæнын мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ, мадæлон æвзаг адæмæн сæ химбарынады фæрæз кæй у, уый;

4) хъомыл кæнын:

а) хорз эстетикон æнкъарæнтæ кæмæ ис,

æ) фысгæ æмæ дзургæ ныхасы алыхуызон жанртæй пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ раст æргом кæнынмæ чи арæхсы,

б) бакаст уацмыс равзарынмæ, уый фæдыл хи хъуыдытæ раргом кæнын чи зоны;

в) уæгъд рæстæг чингуытæ кæсынмæ чи тырны, ахæм чиныгкæсæджы;

5) алыхуызон этнокультурон традицæ цы аивадон уацмысы æвдыст цæуынц, уый раст æмбарыныл фæцалх кæнын;

б) амонин аивадон уацмысы структурон æмæ эстетикон æвзæрст.

Стандарттæм гæсгæ скъоладзаутæ литературæйæ райсдзысты ахæм зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ:

-иумæйаг культурон-литературон арæхстдзинæдтæ: литературон уацмыс арф æнкъарын; ирон литературæйы бастдзинад æппæтдунеон литературæтимæ æмбарын; кæсыны культурæ бæрзонд кæнын; библиотекайы, интернеты иформаци агурын зонын;

-царды зынаргъдæр цы хæзнатæ сты, уыдон иртасынмæ арæхсын: алыварсы дунемæ уарзон цæстæй кæсын; царды алы фæзындмæ хи цæстæнгас дарын; æмбарын литературæйы нысаниуæг адæймаджы удварны хъомылады; адæймаджы фауинаг миниуджытæм критикон цæстæнгасæй кæсын; литературон уацмысы агурын дзуæппытæ зæрдæагайæг фæрстытæн;

-кæсыны культурæ бæрзонддæр кæнынмæ арæхстдзинад: литературон уацмысмæ сфæлдыстадон цæстæнгасæй кæсын; зæрдæмæ хæстæг темæтыл уацмыстæ æвзарын æмæ сæ кæсын; литературон уацмысы цы дуг æмæ культурæйы кой цæуы, уыдоны æдыл арæст диалогон ныхасы архайын; уацмысы сæйраг персонажты миддунейæн æмæ архæйдтытæн аргъ кæнын зонын;

-ныхас кæнын; ныхасы стильтæй раст пайда кæнын зонын.

11 кълæсы литературæ лæвæрд цæуы историон принциптæм гæсгæ. Ам сæрмæг лæвæрд цæуы хронологион уагыл. Программæмæ хаст сæрцыдысты ирон литературæйы ахъаззагдæр фæзындтæ сæмæ зынгæ фысджыты уацмыстæ. Æвзæрст цæуынц, зонынадæн, идейон сæмæ эстетикон хъомыладон цас ахъаз сты, уыцы принциптæм гæсгæ. Уым зыны литературон процесс, йæ рæзты историон, сæхсæнадон сæмæ культурон уавæртæ. Прораммæйы лæвæрд цæуы литературон рæзты периоды иумæйаг характеристикæ, стæй, уыцы периоды зынгæдæр цы фысджытæ уыд, уыдоны сфæлдыстадæй сæйрагдæр уацмыстæ. Классиктæй уæлдай программæйы цы фысджытæ ис, уыдоны сфæлдыстад бæлвырдæй сæндæфта литературон рæзтыл сæмæ йын ис историон – культурон ахадындынад. Уымæ хыгъд цæуынц литературон здæхтыты хуызтæ (романтизм, символизм, реализм) сæмæ сæ зынгæдæр минæвæртты аивадон сентыстытæ.

Ахуырадон 11 къласы курсы мидис.

Разныхас .(1 сах.)Ирон литература 50-æм азты кæрон – 60-æм азты. Ирон культурæ сæмæ литературæйы рæст ног æхсæнадон уавæрты.Поэзийы рæст 60-æм азты.Æрыгон фысджыты сërбацыд литературæмæ. Сæ фыццаг поэтикон сæмбырдгæндтæ. Ирон романы рæст, нырыккон темæтæм сæргомздæхт. Драмон жанрты фæстæзад бынат. Комедийы рæзты фæндæгтæ, йæ сентыстытæ сæмæ аиппытæ.

Гафез (Гаглойты Федыр). Роман « Уæ бонтæ хорз, адæм!» (3 сах) Гафезы цард сæмæ сфæлдыстадыл цыбыр афæлгæст. Романы мидис сæмæ проблемæтæ. Æрыгон адæймаджы фæлгонц, йæ хъуыдытæ сæмæ тырнæнтæ. Романы сæвзаг сæмæ сюжетон композицион арæст. **Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и у.** Эпикон – таурæгъон литературæйы хуызтæ. Хъайтар – дзырднывæндæг.

Дзугаты Георги. Поэмæ «Бындзыг». (2 сах.)Дзугаты Георгийы цард сæмæ сфæлдыстадыл цыбыр афæлгæст. «Бындзыг». Сабырдзинады сæрыл дунеон тохы идеятæ уацмысы. Хæсты трагеди. Поэмæйы лирикон ахаст. Лирикон монолог – йæ композицион нывæсты бындур. **Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и у Лиро –эпикон поэмæ.**

Цæгæраты Максим. «Мады зарæг». (2 сах.)Радзырды сюжет сæмæ композиции. Аивады хъомыс, музыкæйæ райгуыргæ ассоциативон дуне, хъайтары зæрдæйы тæлмæнтæ.

Цъæрукъаты Алыксандр.(4 сах.) Цъæрукъаты Алыксандры цардвæндаг. **«Ныхас авдæны сывæллонимæ» (скъуыддзаг). (1-4, 8, 14, 17, 20, 24, 26, 31, 33)** Фæлтæрты бастдзинады темæ. Поэты сагъæстæ адæймаджы царды нысан сæмæ фидæныл. Саби сæмæ сæрдзы 'хсæн гармонийон иудзинад. Фыды фæдзæхстытæ фыртæн.**«Шекспирæн» (скъуыддзаг). (1, 2, 4, 6, 7, 8)** Аивады темæ поэты сфæлдыстады. Сонетты сæйраг хъуыды – гуманизм, генийон сæрмдзæфы сæнусон ахадындынад. Уацмысы аивадон фæрæстæ. **«Мæ кувæндонны къæссæрыл»** Поэты арф сæмæ вазыгджын удисконды, йæ этикон идеалтæ. **«Рох симфрони»** Уарзты тых – сфæлдыстадон уалмонцы гуырæн. Лирикон хъайтары уæздан сæмæ арф сæнкъарæнтæ, хъæздыг поэтикон уырнынад. **«Гимн хъилхъæдурæн»** Æрдзы удæгас ныв - фæлгонц, зын рæстæджы адæймагыл йæ хæрзаудæн. Æмдзæвгæйы рифмæ сæмæ ритм, поэтикон мадзæлттæ (сидæнтæ, ассонанс сæмæ сæнд.)

Джусойты Нафи. Роман «Фыдæлты туг». (4 сах.) Нафийы литературон сæмæ зонадон куыст. Нацийон колорит ирон поэзийы. Историон темæ Нафийы сфæлдыстады. Романы мидис сæмæ проблематикæ, йæ историон бындур. Нацийон иудзинады темæ. Адæм – романы сæйраг хъайтар. Ака сæмæ Бегайы фæлгонцтæ. Уарзт сæмæ хæст: лирикон сæмæ эпикон райдайæнты семиудзинад. Романы композицион нывæст. **Л и т е р а т у р æ й ы т е о р .** **Историон роман.**

Дзаболаты Хазби. (2 сах) Поэты æгъуыстаг хъысмæт. Йæ лирикæйы сæйраг мотивтæ.Адæймаг сæмæ сæрдзы мидбастдзинад сæмдзæвгæ **«Æз хæхты райгуырдтæн»**-ы.хуымæтæг куысты бæрзонд поэзи сæмдзæвгæ **«Амонд», «Цыхтахæг»**-ы. патриотизм сæмæ кадзы мæлæсты темæ **«Куы хæссай зæрдæйы сæмбуар..»** Сæрибар цард сæмæ намысы

сыгъдөгдзинады идеясетө «Хөеххон көсаг»-джы. *Л и т е р а т у р а ь ы т е о р и Риторикон период.*

Гаглойты Владимир. «Ныйярөеджы кадөг». (4 сах.) Гаглойты Владимиры сфөлдыстадыл цыбыр афөлгөст. Мады монументалон фөлгонц драмөйы. Фыртты фөлгонцтө. Уацмысы копозици, йө аивадон өууөлтө. *Л и т е р а т у р а ь ы т е о р и. Драмөйы хуызтө.*

Разныхас.Ирон литературө 70-80 -өм азты. (1 сах.)Литатурөйы сөрмагонд нысаниуөг социалон – политикон «мидцоппайы» заман. Историон прозөйы рөзт 60-80 азты. Ирон поэзи 70-80 азты райдайөны. Ирон драмөйы разт 70-80 –өм азты.

Дзесты Куыздөг. «Фөндагсар Уастырджи» (3 сах.) Фыссөджы курдиаты сөрмагонд өууөлтө. Уацауы сюжет өмө копозици. Йө сөйраг фөлгонцтө. Адөймаджы уөвынады өнусон фарстатө. «Фөндаджы» темө уацауы.

Бестауты Гиуарги. (1 сах.) Гиуаргийы поэзийы сөйраг мотивтө. Райгуырөен бөстөйы темө. Фөсивөдөен нөртон фөдзөхстытө « **Ныстуан мө фөдонмөстимө**». Поэты өнөңцой зөрдө « **Фөндөгтө**» -йы. Эрдзы рөсугъддзинад – сфөлдыстадон уөлтөмөнады өмө цины суадон «**Изөр Дзаугомы**» - йы. Уарзон адөймаджы зөдөнгас рухс сурөт «**Эз дыууө цөсты зонын зөххыл..**»-ы.

Эгъуызарты Эхсарбег. «Куырды фырт» (4 сах) Фыссөджы сфөлдыстадыл цыбыр афөлгөст. Роман – дилогийы актуалондзинад. Дуджы өууөлтө адөмы царды уаг өмө өгъдөутты: өхсөнады уавөр хөсты рөстөджы, хөсты агъоммө өмө йө фөстө азты. Амонды проблемө. Фөллойгөнөг адөм – цард өмө рөстөджы фарн хөссөг. Фөлтөртты бастдзинады темө. Ныхмөвөрд фөлгонцтө (Бексолтан – Мурат) . *Л и т е р а т у р а ь ы т е о р и. Романы тыххөй өмбарынад фөарфдөр көнын*

Хостыхъоты Зинө. (1 сах). Хостыхъоты Зинөйы сфөлдыстадыл афөлгөст. Поэты тох рөстдзинад өмө намысыл, йө гуманизм « **Мө зөрдө**» -йы. Хъөууон царды нывтө «**Мө мысинаг**» - джы. Райгуырөен къуым – дзөнөтон хөзнатөй зынаргъдөр « **Мө көстөрмө**»-йы. Эрдзон бынысөфтөй адөмы фөдзөхсын, хөлардзинадмө сидт «**Зөххы катай**» -йы.

Л и т е р а т у р а ь ы т е о р и. поэतिकон ныхасы фөрөзтө :сидөен, литературон реминисценци.

Булкъаты Михал. «Теркө Туркмө» (4 сах) Булкъаты Михалы сфөлдыстадыл афөлгөст. Романы конфликт өмө нихмөвөрд фөлгонцтө (Куындыхаты Муссө – Мамсыраты Темырболат) Кард өмө фөндыры традицион темө өмө йө ног нысаниуөг. *Л и т е р а т у р а ь ы т е о р и. Аивадон өрхъуыды өмө историон өцөгдзинад.*

Малиты Васо. (1 сах.) Малиты Васойы сфөлдыстадон фөндаг. Поэзийы «хуымгөнд» - фөллойгөнөг адөмы цард өмө тырнөнтө «**Сахуыр мө көн, о хуымгөнөг...**»- джы. Адөймаг өмө Райгуырөен бөстөйы иудзинад «**Мө Ирыстоны!**» -ы. Ирыстоны историон

хысмәет, адәмы тох сәрибар әмә Фыдызәххы сәраппонд **«Нә фыдәлты кадәг»-джы** Әрдзон курдиаты бәрзонд нысан әмә бәрн **«Фәстаг әмдзәвгәйы»**

Бицәты Грис. Роман «Арвы айдән». (3 сах.) Хәст әмә бәрндзинады әууәнк әмә гадзрахаты темә романы. Хицән адәймәгты хысмәеттә. Фәлгонцты психологизм, сә ныхмәләуд ахаст: хәлар зәрдәйы хорзәх. **Л и т е р а т у р ә й ы т е о р и. Романы хуызтә.**

Дзасохты Музафә. «Урс доны былыл Бәрәгәуын...» (2 сах) Уацауы темә әмә проблематикә. Ирон сәгәдау әмә фәтк – сәрыгон хәйтарты **«хәмылгәнджытә»** Хәәубәсты фарн. Мады фәлгонц.

Ирон литературә фәстаг азты. (1 сах.) «Рацарәзты» дуг әмә сәхсәнадон – политикон ситуации. Национ фарстайы фыдуавәр. Национ уидәгтәм әмә культурәйы гуырәнтәм бәстрон хәусдард. Фыдәлты фарн әмә сәгәдәу бахәхәхәәныны, дунә сәфты фәндагәй раздахыны мотивтә. Ирон адәмы историон хысмәетыл сәгәәс.

Дзуцаты Хадзы – Мурат. (1 сах.) Мадәлон әвзаг әмә йә ахадындзинад, йә историон хысмәет **« Мә взәг! –ы. Дзырды уәз –хәмыс әмә әфсарм, йә нысаниуәг адәймаджы царды. «Дзырдтә»-йы. Символон мидис «Әз ацы нузәән...»-ы. Л и т е р а т у р ә й ы т е о р и. Инвективә.**

Хаблиаты Сафар. «Фисыны хәдзар» (1 сах.) Фәсхәсты азты царды нывтә. Уацауы сюжет, йә фәлгонцтә. Хысмәетарзәг цау уацмысы ранывәзты.

Хәодзаты Әхсар (1 сах.) Әхсары поэзийы граждайнаг мотивтә. Мадәлон әвзаджы ахадандзинад **« Ирон дзырд»-ы.** Поэты философон ахаст царды рәзцтмә **«Гимн Галәгонән»-ы.** Цард әмә тохы нысан – рухс тауын, адәмәән ләггәд кәнын **«Цәйкәхәг» -ы.** аивады аләмәеттаг хәмыс, адәймаджы зәрдәйы уагимә гармонийон иудзинад **« Кафаг чызг» -ы.**

Джыккайты Шамил. Трагедии «Хәодыгонд зәд» (4 сах).Шамилы сфәлдыстадыл цыбыр афәлгәст. Трагедийы мидис әмә архайды афон. Патриотизм әмә национ иудзинады идәйәтә. Фәрнджын фидәны домән – тых әмә зонды цәдис. Уацмысы проблематикә. Социалон контраст уацмысы. Трагедийы әвзаг. Борсәханы идеалон фәлгонц. **Л и т е р а т у р ә й ы т е о р и. Әмдзәвгәйә фыст драмә. Историон трагеди.**

Агәнаты Гәстән. «Фәстаг бәх» (3 сах) Уацауы этикон проблематика. Әрдз әмә адәймаджы 'хсән удхәстәгдзинады хәуыды. Ныхмәвәрд фәлгонцтә. Персонажты удыхәәд әмә психологон мидуавр. **Л и т е р а т у р ә й ы т е о р и. Авторы ныхас. Авторы позиции әвдисәны фәрәзтә.**

Хуыгаты Сергей. «Сылгоймәгтә» (1 сах.) Радзырды мидис әмә проблематикә, йә фәлгонцтә. Хионыл ауыдыны фарн әмә бузныгады темә. Психологон сәраххы нысаниуәг. **Л и т е р а т у р ә й ы т е о р и. Радзырды жанр. Аивадон деталы нысаниуәг.**

Æлборты Хадзы – Умар. (1сах.)Æлборты Хадзы – Умар сфæлдыстады хигъæдон æууæлтæ, жанрон æмæ стили агурæнтæ. 20 æнусы кæрон тугкалæн хæстытæ – «тæригъæдты апофеоз» « **Чъребайы æнкъард хæдзæрттæ**», «**Балладæ Зары фæндагыл**» -ы.

Гуыцмæзты Алеш. (2 сах.) «**Урс фынтæ**» « **Пахуымпар**». Хъæууон царды хæрзвæтк æмæ æгъдауы равдыст «Урс фынты». Хæст æмæ сфæлдыстады хсæн æрдзон ныхмæлæуд «Пахуымпар» -ы.

Ходы Камал. (1 сах). Ходы Камалы сфæлдыстадыл афæлгæст. Фыдыбæстæйæн фыртæн бæззын, йæ цин æмæ хыгтæй цæрын «**Ирыстонмæ**»-йы. Ирыстоны фарн æмæ сомбоныл катæй «**Гаджидау**»-ы. Æрдзы рæсугъддинады æнкъарæн « **Быдираг хъæуы ритмтæ**»-йы. Адæймаг æмæ æрдзы ныхмæвæрд – бастдинад «**Денджызæй куы не рбæздæхы нау...**»-ы.

Уацмыстæ наизустæ ахуыр кæнынæн.

1. Цъæрукъаты Алысандр. «*Ныхас авдæны сывæллонимæ*» скъуыддзаг), «*Рох симфони*»
2. Дзаболаты Хазби «*Æз хæхты райгуырдатæн*»
3. Бестауты Гиуарги «*Æз дыууæ цæсты зонын зæххыл..*»
4. Хостыхъоты Зинæ «*Зæххы катæй*»
5. Дзуццаты Хадзы –Мурат «*Ме ’взаг!*»
6. Хъодзаты Æхсар «*Ирон дзырд*»
7. Малиты Васо «*Мæ Ирыстоны!*»
8. Джыккайты Шамил «*Хъодыгонд зæд*» скъуыддзаг
9. Ходы Камал «*Гаджидау*»

Сæйраг домæнтæ 11 – æм къласы ахуыргæнинагты зонындзинæдтæ æмæ арахстдзинæдтæм.

Ахуыргæнинагтæ хъуамæ зоной:

- фысджыты цард æмæ сфæдыстад;
- цы уацмыстæ ахуыр кодтой, уыдоны сюжеттæ, композицийы хицæндзинæдтæ, фæлгонцтæ;
- этикон характеры тыххæй æмбарынад;
- æмбарынадтæ:æмдзæвгæ, поэмæ, радзырд, драмæ, трагедии, роман, фыссæджы индивидуалон стили сæйраг миниуджытæ;
- наизустæ ахуыр кæнынмæ цы уацмыстæ амынд цæуы, уыдон.

Ахуыргæнинагтæ хъуамæ арахсой:

- фыссæджы арæст аивадон нывтæ иртасын æмæ æвдисын;
- уацмыс анализ кæнын, йæ хæйттæ хынцгæйæ;
- эпос, лирика, драмæ кæрæдзийы иртасын;
- уацмысы хъайтарæн характеристика дæттын, цалдæр уацмысы хъайтарты кæрæдзийыл абарын;
- авторы ахаст уацмысы архайджытæм æмæ цаутæм иртасын;
- уацмыс аив кæсын;

- хи сәрмагонд дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ пълан саразын;
- литературон – критикон æмæ публицистикон уацтæн, стæй ахуыргæнæджы лекцийæн хи куысты пълан, тезистæ, конспект аразын;
- литературон темæйыл доклад кæнæ реферат бацæттæ кæнын;
- нырыккон литературон фæзындтæн аргъ кæнын.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонæн литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:

тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.

Контролы формæтæ

1. индивидуалон
2. къордæй
3. фронталон

Контролы хуызтæ

1. развæлгъау
2. æрвылбон
3. тематикон
4. хатдзæг

Урочыты хуызтæ:

1. урок-ног æрмæг амынд
2. урок-практикон куыст
3. урок-хъазт
4. компьютерон урок
5. урок -къордты куысты формæ
6. ныхасы рæзты куыст
7. интеграцигон урок

Технологитæ:

1. традицион технологи;
2. архайды технологитæ;
3. иннæ предметты бастдзинадимæ

Ахуырадон-методикон æрмæджыты номхыгъд

1. Бзаров Р.С. История в осетинском предании: Сюжет о Чермене, - Владикавказ, 1993.
2. Джусойты Н. Ирон аив дзырды сөрвæлтау. Цхинвал, 1966 аз.
3. Джыккайты Ш. Ныхасы фарн.- Дзауджыхъæу, 1996 аз.

4. Джыккайты Ш. Критикон уацты æмбырдгонд. 2 хайы. – Дзæнджыхъæу,
5. Джыккайты Ш. Ирон литературæйы истори. Дзæуджыхъæу, 2002.
6. Салагаева З.М. Четыре этюда об осетинской прозе. – Орджоникидзе, 1970.
7. Поэзийы фарн : Критикон уацтæ. – Орджоникидзе, 1980 аз.
8. Зонадон – критикон уацтæ. – Дзæуджыхъæу, 1991 аз.
9. Критикон уацты æмбырдгонд. – Орджоникидзе, 1981.
10. Вопросы осетинской литературы и фольклора. – Владикавказ, 1993

Къæлендарон – тематикон пълан ирон литератураæ

11 кълас

№	Сæргонд	Са - ха	Нымæ ц	Урочы хуыз	Урочы темæ	УАА	Фæстиуджытæ	Хæдзармæ куыст
1.	Разныхас. Ирон лит-рæ 50-æм азты кæрон – 60-æм азты	1		Урок-лекци	Ирон лит-рæ 50-æм азты кæрон – 60-æм азты. Ирон культ. æмæ лит-йы рæзт ног æхсæнадон уавæры.			Конспект зонын.
2.	Гаглойты Федыр. (Гафез) 3с.	1		Ног æрмæг амоныны урок	Гафезы цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. Роман «Уæ бонтæ хорз, адæм!»-ы мидис æмæ проблематикæ.	Эпикон – таурагъон литературæйы хуызтæ.	Арæхсын: -текст скъуыддзæгтыл (хицæн эпизодтыл) дих кæнын.; -тексты сæйраг хъуыды иртасын; -уацмысы архайды цыд логикон æгъдауæй раст дзурын; -дъууæ фæлгонцы кæрæдзийыл абарын, авторы ахастдинад йæ героймæ сбæрæг кæнын, хъайтары архайд æмæ миниуджытæн раст аргъ кæнын.	Цыбыр конспект фыссджы цардыл. Роман бакæсын.
3.		1		Урок-къордты куыст	Æрыгон адæймаджы фæлгæнц, йæ хъуы -дытæ æмæ трынантæ.	Хъайтар – дзырдныв æндæг.		Ирæйы фæлгонц.
4.		1		Урок-портрет	Уацмысты фæлонцты системæ			
5.	Дзугаты Георги. 2с.	1		Ног æрмæг амоныны урок	Дзугаты Георгийы цард æмæ сфæлдыстад. Кадæг «Бындзыг»- лирикон ахаст.	Лиро – эпикон поэмæ.	Арæхсын: -лиро – эпикон уацмыс æвзарын, -уацмысы архайды цыд логикон æгъдауæй раст дзурын, авторы ахастдинад йæ героймæ сбæрæг кæнын, хъайтары архайд æмæ	Лирикон монолог – йæ композицион нывæсты бындур.
6.		1		Урок-идейæтæ хъахъхъæ	Сабырдзинады сæрыл дунеон тохы идейæтæ уацмысы.			

				нын			миниуджытæн раст аргъ кæнын.	
7.	Цæгæраты Максим. 2с.	1		Ног æрмæг амоньны урок	Цæгæраты Максимы сфæлдыстадон сурæт. «Мады зарæг»-ы сюжет æмæ композици.	Сюжет, композици, сурæт-кæрæдзим æ сæ бастдзинад	Арæхсы: -бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематика, - аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици	Сюжет оемсæ композицион хицæндзинæдтæ уацмысы
8.		1		Урок-тексты анализ	Аивады хъомыс, музыкайæ райгуыргæ ассоциативон дуне. Хъайтары зардæйы тæлмæнтæ уацауы.		равдисынæн, -бæрæг кæны сæйраг архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн.	
9.	Цæрукъаты Алыксандр 2с.	1		Урок-лекци	Алыксандры поэзийы æууæлтæ, йæ традициæ. «Ныхас авдæны сывæллони-мæ». Фæлтæрты бастдзинæды темæ. Поэты сагъæстæ адæймаджы царды нысан æмæ фиданыл. Саби æмæ æрдзы хсæн иудзинад.			Фыды фæдзæхстытæ фыртæн.
10.		1		Урок-дискусси	Поэты æмвазыгджын удысконд, йæ этикон идеалтæ «Мæ кувæндонны къæсæрыл», «Рох симфони», «Гимн хъилхæдурæн.»			Наизустъ хи равзæрст сонеттæ.
11.	Джусойты Нафи. 6с.	1		.Урок-лекци	Джусойты Нафийы литературон æмæ зонадон куыст. Историон темæ Нафийы сфæлдыстады	Историон роман	Арæхсы: -бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематика, - аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици	Роман бакæсын.
12.		1		Урок-балц ивгъуыдмæ	Роман «Фыдæлты туг»-ы мидис æмæ проблематика, йæ историон бындур		равдисынæн, -бæрæг кæны сæйраг	Ивгъуыд æмæ абоны бастдзинад

						архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн.	романы мидтемæ.
13.		1	Урок-тексты анализ	Романы композицион нывæзт. Зарæджы фæлгонц романы.			Сабыр царды нывтæ романы.
14.		1	.	Ака æмæ Бекайы фæлгонцтæ			Адæм – романы сæйраг хъайтар.
15.		1	.	Уарзт æмæ хæст: лирикон æмæ эпикон райдайæнты æмиудзинад			Æгъдау æмæ фæллойы нысаниуæг.
16.		1	Урок-къордты куыст	Национ иудзинады темæ романы.			Фæсивæды минæвæрттæ.
17.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссынмæ цæттæгæнæн	1		«Зарæджы фæлгонц» «Иудзинады темæ романы».		Арæхсын: æмбаргæ æмæ хибарæй аразын фысгæ ныхас рацыд æрмæгæй; Хи хъуыдытæ бæлвырд кæнынæн критеритæй пайда кæнын, -проблемæ æмбарын арæхсын; гипотезæ рахицæн кæнын,.	
18.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссын	1					
19.	Дзаболаты Хазби. 1с.	1	Урок-лекци	Хазбийы поэзийы сæйраг мотивтæ., «Амонд», «Æз хæхты райгуырдатæн», «Куы хæссай зæрдæйы æмбуар»-йы.	Строфа, ритм, рифмæ.	Арæхсын: лирикон æмдзæвгæйы арын сæйраг фæлгонцтæ (предметтæ),	Наизусть хи равзæрст.
20.	Гаглойты Владимир. 5с.	1	Урок-тексты анализ	Гаглойты Владимиры сфæлдыстадон сурæт. Драмаæ «Ныййарæджы кадаг»-ы композици, йæ аивадон мадзæлттæ.	Драмаæйы хуызтæ	Арæхсын: - драмон уацмысæн анализ кæнын, -уацмысы архайды цыд логикон æгъдауæй раст дзурын, авторы ахастдзинад йæ героймæ	Драмаæ бакæсын.
21.		1	Урок-	Фыртты фæлгонцтæ.			Уацмысы

				къордты куыст			бæрæг кæнын, хъайтары архайд æмæ миниуджытæн раст аргъ кæнын	философон бындур.
22.		1		Урок- къордты куыст	Мады монументалон фæлгонц драмæйы.			Уацмысы сæвзаг
23.		1			Уацмысы идейæ райхалыны фæрсæзтæ.			Куырыхон сылгоймаджы митæ.
24.		1		.	Мады монументалон фæлгонц			Амонмæ фæндæгтæ.
25.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссынмæ цæттæгæнæн	1			«Уидæгты фарн æмæ фидæны ныфс – адæмы уæвынад».		Арæхсын: æмбаргæ æмæ хибарæй аразын фысгæ ныхас рацыд æрмæгæй; Хи хъуыдытæ бæлвырд кæнынаен критеритæй пайда кæнын, -проблемæ æмбарын арæхсын; гипотезæ рахицæн кæнын,.	Хæдзармæ ныффыссын
26.	Ирон лит-рæ 70-æм æмæ 80- æм азты фыц цаг æмбисы.	1		Урок-лекци	Литерæтурæйы сæрмагонд нысаниуæг социалон- политикон «мидцоппайы (заст- ой) заман.»Историон прозæйы рæзт 60-80-æм азты. Ирон драмæйы рæзт70-80-æм азты. Ирон поэзи 70-80- æмазты райдайæны.			Цыбыр конспект скæнын.
27.	Дзесты Куыдзæг 4с.	1			Дзесты Куыдзæджы курдиаты сæрмагонд æууæлтæ. Уацау «Фæндагсар Уастырджы» -йы сюжет æмæ композици.	Литератур он архетипы æмбарына д.	Арæхсы: бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематика, аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици	Фыссæджы биографи.
28.		1		Урок-	Уацауы фæткон-философон		равдисынаен,	Адæймаджы

				тексты анализ	мидис. Сәйраг архайджыты фәлгонцтә.		Бәрәг кәны сәйраг архайәджы характерон хицәндзинәдтә, бынат фәлгонцты системәйы, авторы бәрәггәнән	уәвынады әнусон фәрстытә.
29.		1		Урок-тексты анализ	Адәймаджы уәвынады әнусон фарстатә.			Дзаххо сөмө Дзиттайы фәлгонцтә.
30.		1			Фәндаджы темәйы философон мидис.			Дуджы әууәлтә адәмы царды.
31.	Н/Р/К/ Нывәцән ныфыссынмә цәттагәнән	1			«Фәрнджын адәймаг амондджын вәййы».		Арәхсын: әмбаргә әмә хибарәй аразын фысгә ныхас рацыд әрмәгәй; Хи хъуыдытә бәлвырд кәнынән критеритәй пайда кәнын, -проблемә әмбарын арәхсын; гипотезә рахицән кәнын.	Фыссәджы этикон фәдзәхстытә.
32.	Бестауты Гиуәрги.1с.	1		Урок-лекци	Райгуырән бәстәйы темә Геуәргийы поэзийы.	Аллитерац и.	Арәхсын: лирикон әмдзәвгәйы арын сәйраг фәлгонцтә (предметтә), фылдәр ныхмәвәрд әвәрдәй. -хицән кәнын фәлгонцтимә баст лексикон рәнхъытә.	Наизусть хи равзәрст.
33.	Әгъуызарты Әхсарбег 4с.	1			Әгъуызаты Әхсарбеджы цардыл афәлгәст. «Куырды фырт»- темә сөмө проблематикә.		Арәхсы: бәлвырд кәнын уацмысы сәйраг проблематикә, аивадон мадзәлтты ахъаз сюжет әмә композиции равдисынән, Бәрәг кәны сәйраг архайәджы характерон	Романәй сәргондтә бакасын.
34.		1		Урок-тексты анализ	Романы жанрон миниуджытә сөмә стили хицәндзинәдтә.			Дуджы әууәлтә адәмы царды.
35.		1		Урок-	Мурат сөмә Бексолтаны			Амонды темә

				тексты анализ	фәлгонцтә.		хицәндзинәдтә, бынат фәлгонцты системәйы, авторы бәрәгәнән адәймаджи уавәр әмә фәлгонцаразән мадзәлттә сбәрәг кәнынән.	романы.
36.		1			Рәстәежы фәлгонц уацмысы.			Ирон сөгьдәуттә романы.
37.	Хостыхъоты Зинаә. 1с.	1		Урок-лекци	Хостыхъоты Зинаәйы лирикайыл афәлгәст.		Арәхсын: лирикон әмдзәвгәйы арын сәйраг фәлгонцтә (предметтә), фылдәр ныхмәвәрд әвәрдәй. -хицән кәнын фәлгонцтимә бәст лексикон рәнхытә. -бәлвырд кәнын скъоладзауты ассоциатә сәйраг дзырдтә әмә лексикон рәнхытәм гәсгә. -арын авторы цәстәнгас, позици (йә хъуыдытә, әнкъарәнтә, ассоциатә).	«Мә зәрдә» «Райгуырән къуым әппәтәй зынаргъдәр»-наизусть.
38.	Дзуццаты Хадзы-Мурат. 1с.	1		Урок-лекци	Дзуццаты Хадзы-Мурат поэзийы сәйраг мотивтә.			Аив каст.
39.	Булкъаты Михал.	1			Булкъаты Михалы сфәлдыстадыл афәлгәст.	Аивадон әрхъуыды әмә историон әцәгдзин ад.	Арәхсы: бәлвырд кәнын уацмысы сәйраг проблематикә, аивадон мадзәлтты ахъаз сюжет әмә композици рәвдисынән, Бәрәг кәны сәйраг архайәджи характерон хицәндзинәдтә, бынат	Роман бакәсын.
40.	4с.	1		Урок-тексты анализ	Амонды проблемә. Фәлтәрти бәстдзинады темә.			Романы документалон сөрмәг. Куындыхаты Муссәйы фәлгонц.
41.		1		Урок-	Булкъаты Михалы			Мамсыраты

				тексты анализ	сфæлдыстад. Роман «Теркай-Туркмæ» - йы конфликт æмæ ныхмæвæрд фæлгонцтæ.		фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн адæймаджы уавæр æмæ фæлгонцаразæн мадзæлттæ сбæрæг кæнынæн.	Темырболаты фæлгонц.
42.		1		Урок-дискусси	Кард æмæ фæндыры традицион темæ æмæ йæ ног нысаниуæг.			Адсæмы фæлгонц уацмысы.
43.	Малиты Васо. 1 с.				Малиты Васойы сфæлдыстадон фæндаг. Поэзийы «хуымгæнд» - фæллойгæнæг адсæмы цард сæмæ тырнæнтæ «Сахуыр мæ кæн, о хуымгæнæг...»- джы.			Васойы интимон лирикæйы романтикон ахорæнтæ сæмæ поэтикон интонации.
44.	Бицъоты Грис.4 с	1			Бицъоты Грисы сфæлдыстадыл афæлгæст. Роман «Арвы айдæн»-ы сюжет.	Романы тыххæй фæарфдæр кæнын	Арæхсы: бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематикæ, аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици рабдисынæн, Бæрæг кæны сæйраг архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн адæймаджы уавæр æмæ фæлгонцаразæн мадзæлттæ сбæрæг кæнынæн.	Роман бакæсын.
45.		1		Урок-тексты анализ	Хæст æмæ гадзрахаты темæ романы.			Хицæн адсæймæгты хъысмæттæ.
46.		1		Урок-тексты анализ	Романы трагедион финал, йæ аивадон сæуултæ.			Æцæг уарзондзинад сæмæ уæздандзинад.
47.	Н/Р/К Нывæцæн ныфыссынмæ цæттагæнæн	1			«Сылгоймаджы бынат царды».		Арæхсын: æмбаргæ æмæ хибарæй аразын фысгæ ныхас рацыд æрмæгæй; Хи хъуыдытæ бæлвырд кæнынæн критеритæй пайда кæнын,	Хæдзармæ ныффыссын

48.	Дзасохты Музафер. 2с.	1			Музаферы граждайнаг позиции.«Урсдоны былыл Бæрæгъуын» -ы темæ сæмæ проблематикæ.		Арæхсы: бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематикæ, аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици раВДисынаен, Бæрæг кæны сæйраг архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн адæймаджы уавæр æмæ фæлгонцаразæн мадзæлттæ сбæрæг кæнынæн.	Уацау бакæсын.
49.		1	Урок-тексты анализ	Ирон æгъдау æмæ фæтк-æрыгон хъайтарты хъомылгæнджытæ.		Хъæубæсты фарн.		
50.	Разныхас. Ирон литературæ фæстаг азты.	1	Урок-тексты анализ	«Рацарæзты» дуг æхсæнадон-политикон ситуаци. Национ фарстайы фыдуавæр.	Социалист он реализмы метод.		Цыбыр конспект скæнын.	
51.	Джыккайты Шамил. 4с.	1		Шамил – поэт, драматург. Йе' сфæлдыстадыл цыбыр афæлгæст. Трагеди «Хъодыгонд зæд»- мидис æмæ архайды афон.	Æмдзæвг æйæ фыст драма. Историон трагеди	Арæхсын: драмон уацмысæн анализ кæнын, -уацмысы архайды цыд логикон æгъдауæй раст дзурын, авторы ахастдзинад йæ героймæ сбæрæг кæнын, хъайтары архайд æмæ миниуджытæн раст аргъ кæнын.	Уацмысы проблематикæ.	
52.		1	Урок-тексты анализ	Патриотизм æмæ национ иудзинады идейæтæ трагедийы.			Проблемон фарстатæн дзуапп ссарын.	
53.		1	Урок-къордты куыст	Фæрнджын фидæны домæн-тых æмæ зонды цæдис. Борæханы идеалон фæлгонц.			Социалон контраст уацмысы.	
54.		1	Урок-къордты куыст	Джыккайты Шамилы æмæ йæ хъайтар Борæханы иудзинæдтæ сæ тох æмæ сæ			Борæханы идеалон фæлгонц.	

					царды.			
55.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссынмæ цæттæгæнæн	1			«Уацмысы актуалондзинад ныры дуджы» кæнæ «Борæханы фæлгонц»			Хæдзармæ ныфыссын
56.	Хабلياتы Сафар. 1 с	1		Урок- тексты анализ	Фæсхæсты азты царды нывтæ « Фисыны хæдзар ». Уацауы сюжет, йæ фæлгонцтæ.		Арæхсы: бæлвырд кæнын уацмысы сæйраг проблематикæ, аивадон мадзæлтты ахъаз сюжет æмæ композици равдисынæн, Бæрæг кæны сæйраг архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн адæймаджы уавæр æмæ фæлгонцаразæн мадзæлттæ сбæрæг кæнынæн.	Хъысмæтаразæг цау уацмысы ранывæзты.
57.	Хъодзаты Æхсар 1 с.	1			Æхсары поэзийы граждайнаг мотивтæ. Мадæлон æвзаджы ахадандзинад « Ирон дзырд »- ы.	Рифмæйы хуызтæ		Поэты философон ахаст царды рæзцтмæ « Гимн Галæгонæн »-ы. Наизусть хи равзæрст.
	Агънаты Гæстæн. 2с.	1			Агънаты Гæстæны уацау «Фæстаг бæх»ы этикон проблематикæ.	Авторы ныхас. Авторы позиции		Ныхмæвæрд фæлгонцтæ уацмысы.
58.		1		Урок- тексты анализ	Æрдз æмæ адæймаджы 'хсæн удхæстæгдзинады хъуыды.	æвдисæны фæрæзтæ.		Персонажты удыхъæд æмæ психологон мидуавр уацмысы.
59.	Хуыгаты Сергей. 1с.	1		Урок- тексты анализ	Радзырд « Сылгоймæгтæ »- йы мидис æмæ проблематикæ, йæ фæлгонцтæ	Радзырды жанр. Аивадон деталы нысаниуæ г.		
60.	Æлборты Хадзы – Умар.	1			Æлборты Хадзы – Умар сфæлдыстады хигъæдон	Бæлладæй ы жанры		« Балладæ Зары фæндагыл » -ы

	1с.				сеууелтә, жанрон семө стили агурәнтә. «Чъребайы сенкъард хөдзөерттә» 20 сенусы керон тугкален хөестытә – «тәригъәдты апофеоз».	әмбарына д фәарфдәр кәнын. Традиции әмә ногдзинад. Велибр.		трагикон цау нывәндән фәрәзтә уацмысы.
61.	Гуыцмөезты Алеш. 2 с.	1		Урок-тексты анализ	Фыссәджы сфәлдыстадон агурәнтә. Хъәууон царды хөерзвөетк семө сөгъдауы равдыст «Урс фынты» .	Мидмонол огон розәйы тыххәй		Юмәры хъәздыг фәрәзтә уацмысы.
62.		1		Урок-тексты анализ	Хәст семө сфәлдыстады 'хсән әрдзон ныхмәләуд «Пахуымпар» -ы.	цыбыр әмбарына д. Фыссәджы хигъәдон әрмдзәф (стиль)		Адәймаджы әрдзыхъәд уацмысы.
63.	Ходы Камал. 1с.	1			Ходы Камалы сфәлдыстадыл афәлгәст Фыдыбәстәйәен фыртәен бәззын, йә цин семө хъыгтәй цәрын «Ирыстонмә»-йы .			Ирыстоны фарн семө сомбоныл ката й «Гаджидау»-ы . Наизустъ хи равзәрст.
64.	Фәлхат. Фәлварәенмө цөттөгәенәен тематикон урочытә. 5с.	1			Ирон литературәйы рәзты фәндаг. Историон цаутә ирон фысджытәем		Арәхсы: бәлвырд кәнын уацмысы сәйраг проблематика, аивадон мадзәлтты ахъаз сюжет әмә композиции равдисынән,	Билетты әрмәг фәлхат.
65.		1		.	Райгуырәен бәстәемә уарзондзинады сенкъарәнтә ирон литературон уацмысты		Бәрәг кәны сәйраг	Билетты әрмәг фәлхат.
66.		1			Хистәры фарн ирон			Билетты әрмәг

				литературæйы.		архайæджы характерон хицæндзинæдтæ, бынат фæлгонцты системæйы, авторы бæрæггæнæн адæймаджы уавæр æмæ фæлгонцаразæн мадзæлттæ сбæрæг кæнынæн.	фæлхат.
67.		1		Мады фæлгонц ирон поэзийы æмæ прозæйы.			Билетты æрмæг фæлхат.
68.		1		Ирон сөгъдæуттæ ирон фысджыты уацмысты.			Билетты æрмæг фæлхат.

11 къласы литературæйæ тематикъон пълан æххæстгонды график.

Афæдзмæ – 68 сахаты. Къуыри – 2 сахаты.

№	Сæйраг темæты сæргæндтæ	Сахæттæ	Уыдонæй:			Тестыл, практикон куыстыты нымæц
			Урочытæ	Нывæцæн	Бон	
1	Разныхас. Ирон литературæ 50-60—æм азты.	26	23	1. «Зарæджы фæлгонц» кæнæ «Иудзинады темæ романы».		4

				2./3. «Уидæгты фарн æмæ фидæны ныфс – адæмы уæвынад».		
2	Разныхас. Ирон литературæ 70-80 - æм азты.	24	22	1. «Фæрнджын адæймаг амондджын вæййы».		4
				2. «Сылгоймаджы бынат царды».		
3	Разныхас. Ирон литературæ фæстаг азты	13	12	1. «Уацмысы актуалондзинад ныры дуджы» кæнæ «Борæханы фæлгонц»		3
4	Фæлварсенмæ фæлхат кæнынсæн	5	5			5
	Иумæйагæй:	68	62	6		

Нормы оценки знаний, умений и навыков по литературе

Оценка устных ответов учащихся.

При оценке устных ответов следует руководствоваться следующими основными критериями в пределах программы.

Оценкой «5» оценивается ответ, обнаруживающий прочные знания и глубокое понимание текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться теоретико-литературными знаниями и навыками разбора при анализе художественного произведения, привлекать текст для аргументации своих выводов, раскрывать связь произведения с эпохой (8-11кл.); свободное владение монологической литературной речью.

Оценкой «4» оценивается ответ, который показывает прочное знание и достаточно глубокое понимание текста изучаемого произведения;

умения объяснять взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль основных художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться основными теоретико-литературными знаниями и навыками при анализе прочитанных произведений; умение привлекать текст произведения для обоснования своих выводов; хорошее владение монологической речью. Однако допускаются две неточности в ответе.

Оценкой «3» оценивается ответ, свидетельствующий в основном о знании и понимании текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь основных событий, характеры и поступки героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-художественного содержания произведения; знания основных вопросов теории, не достаточным умением пользоваться этими знаниями при анализе произведений; ограниченных навыков разбора и недостаточном умении привлекать текст произведений для подтверждения своих выводов. Допускается несколько ошибок в содержании ответа, недостаточно свободное владение монологической речью, ряд недостатков в композиции и языке ответа, несоответствие уровня чтения нормам, установленным для данного класса.

Оценкой «2» оценивается ответ, обнаруживающий незнание существенных вопросов содержания произведения, неумение объяснить поведение и характеры основных героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения, незнание элементарных теоретико-литературных понятий; слабое владение монологической литературной речью и техникой чтения, бедность выразительных средств языка.

Нывоецены аеме изложени ты бэреэггэенэны нормаете.

Нывоецен аеме изложении сты скъоладзауты ныхасы хэерзхъеддзинад бэреэгкэенэны сэйрагдэер формте.

Нывоеценте аеме изложени те фыссын хъеуы программэеы ныхасы рэезтыл куысты домэентэем гэсгэ.

Изложени ты хъуамэ уа:

11 къласы – 400 -450 дзырды.

Нывоеценты:

11 къласы – 4 -5 фарсы..

Нывæцæны ас вæййы къаддæр кæнæ фылдæр ахæм уавæртæм гæсгæ: нывæцæны стиль æмæ жанр, темæ; скъоладзауты цæттæдзинад.

Нывæцæнты æмæ изложеныты фæрцы бæрæг кæнæм :1) скъоладзау темæ раргом кæнынмæ куыд арæхсы; 2) æвзæджы фæрæзтæй пайда кæнын куыд зоны; 3) растфыссынады хæрзхæддзинад.

Алы нывæцæны æмæ изложенийæндæр сæвæрæм 2 бæргæнæны; фыццаг – куысты мидисæн; дыккаг – растфыссынады хæрзхæддзинадæн.

Дыууæ бæрæггæнæны дæр сæвæрæм æвзæгæй. Æрмæст литературæйы куы бæрæг кæнæм зонындзинæдтæ, уæд фыццаг бæрæггæнæн сæвæрæм литературæйæ.

Скъоладзауты растфыссынады хæрзхæддзинад бæрæг кæнын хъæуы, цал орфографион, пунктуацион æмæ грамматикон рæдыды фæуагъта, уымæ гæсгæ.

<i>Бæрæггæнæнты сæйраг домæнтæ.</i>		
<i>Бæрæггæнæн</i>	<i>Мидис æмæ ныхасыхъæд</i>	<i>Расфыссынады хæрзхæддзинад</i>
«5»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скъоладзау иттæг хорз раргом кодта темæ; 2. Мидис фыст у, куыд сæмбæлы, ахæм фæткмæ гæсгæ. 3. Скъоладзауы дзырдурат у хъæздэг; дзырдтæй пайда кæны, кæм куыд сæмбæлы, афтæ. <p>Гæнæн ис: 1-2 ныхасы рæдыды; 1 рæдыд мидисы</p>	1 орф., 1пункт., 1грам. рæдыды.
«4»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Хорз раргом кодта темæ, фæлæ иу цалдæр ран темæйæ ахызт. 2. Мидисы фæткæвæрд иучысыл хæлд æрцыд. 3. Куысты стиль у аив. <p>Гæнæн ис: 2 рæдыды мидисы; 3-4 ныхасы рдыды.</p>	2 орф., 2 пункт., кæнæ 1 орф. æмæ 3 пункт., кæнæ 4 пункт. рæдыды сæнæ орфог р. æмæ 2 грам. рæдыды.
«3»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Темæ æххæст æргом ну. 2. Скъоладзауы ныхасыхъæд у мæгуыр, дзыртæй раст нæ пайда кæны. 3. Мидисы фæткæвæрд хæлд æрцыд. <p>Гæнæн ис: 4 рæдыды мидисы; 5 ныхасы рæдыды.</p>	4 орф., 4 пункт., кæнæ 3 орф. æмæ 5 пункт., кæнæ 7 пункт. рæдыды сæнæ орфог р. æмæ 4 грам. рæдыды

«2»	<p>1.Скъоладзау сеппындсър темсә нсә раргом кодта. 2.Куыст пъланмә гәсгә фыст нәу. 3.Скъоладзауы ныхасыхъәд у нылләг, фыст у цыбыр хъуыдыйәдтәй, сә хсән нәй бастдзинад. 4.Арсәх дзырдтәй раст пайдагонд нә цәуы. Гәнән ис: 6 рәдыды мидисы сәмә 7 ныхасы рдыды.</p>	7 орф., 7 пункт., кәнә 6 орф. сәмә 8 пункт., кәнә 5 пункт. рәдыды сәмә 8 орфог р. сәмә 7грам. рәдыды
«1»	Куысты ис: 6 рәдыды мидис сәмә 7 ныхасы рәдыдәй фылдсәр.	7 орф., 7 пункт., 7 грам. Рәдыды.